

Het Groene blad

Lente 2020

Mooi Binnenveld

Bomen in de woonwijk

Paddentrek

ivn natuur
educatie

Contactpersonen Werkgroepen

excursies
vacant

mediatheek
Suze Hörchner
0318 – 513613
mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl

natuurpaden
Ida Marsman
natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

Vogelwerkgroep
Henk van Reuler
henkvanreuler@outlook.com

werkgroep scholen V'daal
Bert de Ruijter
0318-522617
scholenwg.veenendaal@ivnveenendaal-rhenen.nl

werkgroep scholen Rhenen
Harald Arissen
0317-616705
06-83354309
haraldarissen@hotmail.com

werkgroep planten
Magda Buijs
0318 – 513641
mag.buijs@hetnet.nl

weidevogelbescherming
Roelof de Jong
0317 – 614941
jon73229@planet.nl

groene blad & internet site
Peter van Krugten
0318 – 510041
pjvankrugten@hetnet.nl

"de Groenlingen"
John Ikkink
0318 – 506521
john.ikkink@ivnveenendaal-rhenen.nl

werkgroep PR
Cokkie Gadella
0318 550806
pr@ivnveenendaal-rhenen.nl

NatuurWerkt!
Bert Berg
0318 – 472145 of
06-33106173
bberg@hetnet.nl

bomen en openbaar groen
Carlo van de Weerd
0318 – 561134
kh.vd.weerd@hccnet.nl

"de Zwammen"
Martijn Stip
0317 – 619935
zwammen@ivnveenendaal-rhenen.nl

natuurtuin Diddersgoed
vacant

tuin "Groenhof"
Hanneke Baretta-Bekker
groenhof@ivnveenendaal-rhenen.nl

Duurzaamheid en Moestuin
Dorthy Reijn
d.reijn@xs4all.nl

Vertrouwenspersoon
Ida Marsman
vertrouwenspersoon@ivnveenendaal-rhenen.nl

De Groenhof

In de Groenhof bevinden zich het Natuur- en Milieu Educatief Centrum (NME-centrum) en de Mediatheek.
Karel Fabritiusstraat 3, 3904TG Veenendaal. T. 0318-589555. B.g.g. Suze Hörchner, T. 0318-513613.
Openingstijden: woensdag 14 – 16 uur of na afspraak met coördinator Suze Hörchner.
Gesloten tijdens schoolvakanties én in de maanden juli en augustus.
mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl, groenhof@ivnveenendaal-rhenen.nl, ghorchner@planet.nl
www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen

Webmaster

Arie Bons, webmaster@ivnveenendaal-rhenen.nl

Leppers Zonwering B.V.
Nieuweweg 85
3905 LH Veenendaal
Telefoon 0318-517565
Fax: 0318-543260

BTW nr. 8099.91.998.B01
ING bank
IBAN: NL30ING80651914558
K.v.K.: 30058732
E-mail: info@leppers.nl

Het Groene blad

IVN Veenendaal - Rhenen - Lente 2020

IVN 2020

Licht en Schaduw

Gerard Hörchner

Het zou een heel goed jaar kunnen worden voor ons IVN, sterker nog, het wordt een heel goed jaar.

1 13 januari maakten Hans Hardeman en ik ons op voor een pittig gesprek met de gemeente over de onverwachte wens van de gemeente om het programma van Groei en Bloei zo veel mogelijk in ons nieuwe gebouw te doen plaatsvinden. Volgens ons een onmogelijke wens en in een veel te laat stadium ingebracht. De beschikbare ruimte in het nieuwe gebouw laat een intensief gebruik door twee verenigingen niet toe.

Groei en Bloei verraste ons door enkele dagen voor 13 januari mee te delen dat zij zelf op zoek waren gegaan naar een nieuw onderkomen en een nieuwe ruimte hadden gevonden. Nu vond het gesprek met de gemeente in een veel plezieriger situatie plaats. Zeker toen de financiële man van de kant van de gemeente ons meedeelde dat een voorstel voor een fors budget in februari in het college zou worden ingebracht. Feitelijk zou dat betekenen dat veel van onze wensen zouden kunnen worden gerealiseerd. Wat een zonnig vooruitzicht!!!

2 18 januari bracht ons een zeer geslaagde nieuwjaarsbijeenkomst: Een lekkere lunch, een prima wandeling. In de middag de traditionele erwtensoep, oliebollen en andere versnaperingen. Gelukkig ook wat nieuwe gezichten!

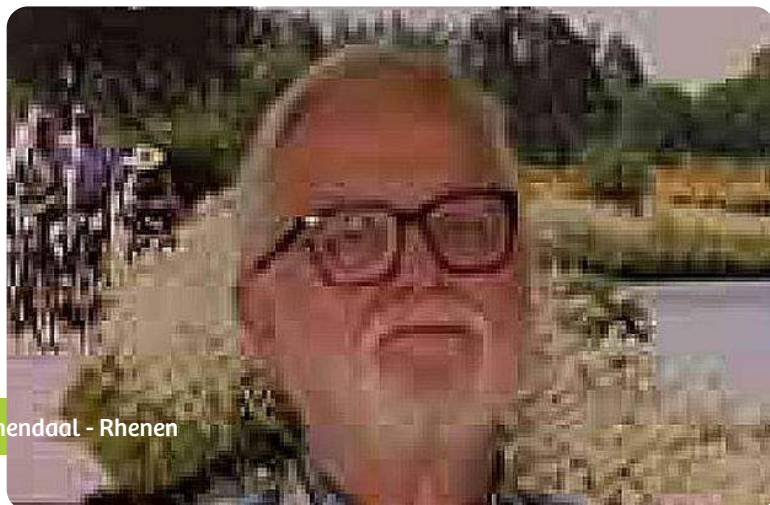
Tijd voor gesprekken over nieuwe initiatieven. Kortom een geslaagd gebeuren.

3 De Scholenwerkgroep maakt een krachtige doorstart onder leiding van Bert de Ruiter. Nieuwe leden hebben zich aangemeld. Af en toe moet Bert op de rem trappen. Niet alle nieuwe plannen kunnen meteen al gerealiseerd worden.

4 Prachtige successen in de fondsenwerving. Bert Berg zegt: Er ligt zoveel geld op de plank bij allerlei fondsen. Profiteer ervan. En dat doen we!

5 Ton Ezendam en Dorthy Reijn werken namens het IVN mee aan de bouw van een wilgetenen-tipi in het vernieuwde dierenkamp in Dragonder. De IVN-vlag zal er waaien.

Vervolg pagina 4

Inhoud

- 5 Mooi Binnenveld
- 6 Vertrouwenspersoon
- 8 Bomen in de woonwijk
- 12 ALV 15 april
- 13 Moestuincursus
- 14 Paddentrek
- 17 Agenda activiteiten

Colofon

Het Groene Blad, het contactblad voor leden en donateurs van IVN Veenendaal-Rhenen verschijnt 4 à 5 maal per jaar.

De sluitingsdatum voor het zomernummer is 21 april 2020.

Informatie uit de werkgroepen verdienen een plek in ons Groene Blad.

REDACTIE:

Nico Bosman

redactie@ivnveenendaal-rhenen.nl

Foto voor- en achterpagina: Tineke Wouda

BESTUUR:

VOORZITTER:

Gerard Hörchner

voorzitter@ivnveenendaal-rhenen.nl

SECRETARIS:

Hans Hardeman

secretariaat@ivnveenendaal-rhenen.nl

PENNINGMEESTER:

Vacature
tel.

penningmeester@ivnveenendaal-rhenen.nl

NL95 INGB 0004 7381 18

t.n.v. IVN Veenendaal

installatiebedrijf
Bouman

- Waarborg installateur voor gas- en watertechnische installaties
- Dakbedekkingen
- Aanleg, onderhoud cv-installaties en gastoestellen
- Rioleringen
- Lood- en zinkwerken
- Installeren van sanitair
- Ventilatie & aircosystemen

Postbus 307, 3900 AH Veenendaal
Bezoekadres: Generatorstraat 9, 3903 LH Veenendaal
Telefoon (0318) 51 00 01, Fax (0318) 54 38 57
info@boumaninstallatie.nl
www.boumaninstallatie.nl

Lid van
UNETO-VNI

Vervolg voorwoord.

Er zou nog veel meer te noemen zijn, maar nu de Scha-
duw:

1 Het blijft akelig stil als het gaat om het realiseren van één van de hoofdtaken van dit crisis/overgangsbe-
stuur: Zoek capabele mensen voor een nieuw bestuur.
Twee gespreksrondes zijn achter de rug met twee moge-
lijke kandidaten voor de functie van voorzitter. Ze hebben
niet het gehoopte resultaat opgeleverd.

Sinds eind oktober zitten we zonder penningmeester.
Hanneke Baretta vult dit gat goed op door de taak van ad-
ministrateur op zich te nemen, maar een nieuwe pen-
ningmeester hebben we nog niet gevonden.
Teleurstellend is dat we vanuit de leden ook geen namen
aangereikt krijgen.

2 Lang niet alle vacatures van coördinator van een
werkgroep zijn vervuld.

3 In samenwerking met verwante organisaties in de
regio wordt volgend jaar een nieuwe gidsencursus gestart.
Veenendaal wordt geacht een coördinator voor dit project
te leveren. Nico Bosman doet zijn best, maar tot nu toe
zonder echt resultaat te boeken.

4 Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat we
aan de grenzen van onze capaciteit belanden. De actieven
zijn actief of overmatig actief, maar we slagen er onvol-
doende in om nieuwe mensen van buitenaf aan te trek-
ken.

Mocht u na lezing van het tweede gedeelte in een ietwat
sombere stemming geraakt zijn, dan raad ik u aan om om
het eerste gedeelte van dit voorwoord opnieuw te lezen.
Veel plezier daarmee!

Uw voorzitter Gerard Hörchner

Handelskwekerij Tabakshof
Veenendaalsestraatweg 37, Elst
Tel. 0318 - 471951 / 0623484118

In elk seizoen

Volop groen

Verkoop op
donderdag: 09.00-18.00 uur
vrijdag: 09.00-18.00 uur
zaterdag: 09.00-17.00 uur

Welkom bij

Wouter en Sari van Schaik

Primera
Van Walssem

VEENENDAAL | SCHERPENZEEL

boeken tijdschriften wenskaarten
cadeaukaarten kantoorartikelen
kansspelen tickets tabak

post.nl

Gratis PARKEREN

Primera Van Walssem
S.E. - walssem 30 - 3903 LH - 0318 471951
primera@walssem.nl

Primera Scherpenseel
Scherpenseel 11 - 3903 LH - 0318 471951
primera@scherpenseel.nl

... naar Primavera

Foto Tineke Wouda

Mooi Binnenveld

Nieuwe natuur om de hoek: Binnenveldse Hooilanden

In het Binnenveld voltrekken zich grote veranderingen. Misschien heeft u in het afgelopen half jaar de graafmachines aan het werk gezien. Inmiddels zijn ze weer vertrokken. Het resultaat is een grotendeels nieuw natuurgebied van 280 hectare: de Binnenveldse Hooilanden.

Al met al was het een roerig jaar in het Binnenveld. De graafmachines zorgden voor de nodige onrust en omdat de aannemer de werkzaamheden in een in plaats van twee jaar wilde afronden, werden er in het voorjaar maar weinig percelen met rust gelaten. Terwijl die rust hard nodig was voor de weidevogels. Er is dan ook flink vergaderd en in zekere zin ook actie gevoerd. Dat laatste bestond in dit geval uit het spotten van broedende weidevogels. Met deze gegevens over broedende weidevogels zijn we naar de aannemer gestapt, en hebben we de aannemer kunnen overtuigen om in het voorjaar minder percelen af te plagen. Met resultaat, want aan het einde van het jaar is gebleken dat het een prima weidevogeljaar was. Veel kieviten hebben het nieuwe natuurgebied al gevonden.

Afplaggen

Dat afplaggen is gebeurd om de voedselrijke bovenlaag te verwijderen. Door de nieuwe voedselarme bovenlaag ligt er een goed vertrekpunt voor de bijzondere hooilanden die hier ook in vroeger tijden hebben gelegen. Met name dotterbloemhooilanden, blauwgraslanden en trilveen. De natuur is hier nog een beetje geholpen doordat we maaisel vanuit de Hellen en de Bennekomse Meent hebben opgebracht. Ook is er orchideeenzaad uit de Groene Grens verzameld en uitgestrooid.

Het is nog afwachten hoe dit zich in het komende jaar gaat ontwikkelen. Omdat de grond geroerd is, komt er nog wel wat stikstof vrij en zal er in het begin vooral een pioniersvegetatie te zien zijn. Waarschijnlijk moeten we nog even wachten op de bijzondere soorten.

Uitbreiding

Natuurlijk zijn we al blij met het mooie aaneengesloten gebied van 280 hectare, direct grenzen aan 20 hectare natuur van de Groene Grens Zuid. Maar het gaat nog beter worden met 60-70 hectare nieuwe natuur aan de Utrechtse zijde van de Grift: de Achterbergse Hooilanden, deelgebied van de Binnenveldse Hooilanden. Het inrichtingsplan voor dit gebied is klaar, in het komende jaar zal Staatsbosbeheer de benodigde vergunningen verzamelen en vermoedelijk zal de inrichting in 2021 plaatsvinden. In dit geval tellen we maar even de zegeningen en laten we ons gemoed niet verzuren met de vraag: waarom heeft de provincie Utrecht haar natuuropgave in het Binnenveld teruggebracht van 200 hectare naar 70 hectare?

Eigenaar van 49 hectare

Ook voor Mooi Binnenveld was het een memorabel jaar. Eerder in het jaar hebben we naast Stichting Mooi Binnenveld ook de gelijknamige vereniging opgericht. De leden van de vereniging kunnen het beleid van stichting en vereniging aansturen. Daarmee hebben we het democratisch gehalte vergroot en tevens de betrokkenheid van de leden met de organisatie en met het gebied. U kunt allen lid worden!

En het klapstuk is dat we ons vanaf 23 december eigenaar van 49 hectare van de Binnenveldse Hooilanden kunnen noemen. Een hele mooie mijlpaal, na een periode van 5 jaar overleggen, crowdfunderen en vergaderen. Als u meer wilt weten over het afgelopen jaar, kijk op onze website mooibinnenveld.nl

Eendenkooi Binneveld

WELKOM

BIJ ZONNENBERG MAKELAARDIJ, JO(UW) MAKELAAR
IN VEENENDAAL, RHENEN & DE BETUWE!

Wees van harte welkom!
Nodig ons uit voor een gratis waardebepaling
en ontvang ons welkomstcadeau

Kantoor Veenendaal
Rijkswijk 100, 3904 AS Veenendaal
t. 0300 - 65 96 00

Kantoor Rheden
Frederik van de Walle 12, 3901 LB Rheden
t. 017 - 22 60 18

Vertrouwenspersoon

In 2015 ben ik door de ALV benoemd tot vertrouwenspersoon van onze afdeling. Tijdens de ledenvergadering 2019 heb ik een presentatie over rol en taken van de vertrouwenspersoon gegeven. In het februarinummer 2019 staat ook een artikel over de vertrouwenspersoon.

Ik hoop dat dat je er nooit gebruik van mijn hulp hoeft te maken, niet voor jezelf en ook niet omdat je bij andere afdelingsleden of deelnemers aan publieksactiviteiten ongewenst gedrag signaleert, als 'dader' of als 'slachtoffer'. Dit nieuwe artikel is bedoeld als opfrisser van het geheugen-, mocht je ooit behoefte voelen om de vertrouwenspersoon in te schakelen.

Wat verstaan we onder ongewenst gedrag?

Ongewenst gedrag is: iedere vorm van aandacht of gedrag die door iemand als onprettig wordt ervaren. Dat kunnen al dan niet seksueel getinte opmerkingen zijn of grapjes die door de ander op wie ze gericht zijn als onprettig worden ervaren. Het kan ook gaan om pesten of een inbreuk op de privacy, discriminatie, overmatig alcohol- of drugsgebruik, al dan niet seksueel getinte intimidatie, agressie of fysiek geweld.

De vertrouwenspersoon heeft vooral een rol om voor iemand die zich onvoldoende tegen het ongewenste gedrag kan verweren als klankbord te dienen en samen met het slachtoffer te zoeken naar een oplossing.

In geval van ongewenst gedrag kan een IVN-vrijwilliger of deelnemer aan een IVN-activiteit –als slachtoffer of als getuige– daarvan melding maken bij de vertrouwenspersoon.

In minder ernstige gevallen kan de vertrouwenspersoon in overleg met melder en/of slachtoffer de problemen met de vermoedelijke dader bespreken en proberen tot een oplossing te komen. Het is in deze situaties het slachtoffer dat bepaalt welke vervolgstapen er worden ondernomen. Strikte vertrouwelijkheid is daarbij gegarandeerd!

Er is echter binnen IVN een landelijke meldplicht met betrekking tot (vermoedens van) **seksueel misbruik of ander strafbaar feit**. Iedere IVN-er is verplicht zulke vermoedens of aanwijzingen niet alleen bij de vertrouwenspersoon maar ook direct te melden bij de landelijke vertrouwenscommissie. Deze meldingen mogen alleen door de landelijke vertrouwenscommissie in behandeling worden genomen. Ook dit gebeurt uiteraard in samenspraak met betrokken melder en diens vertrouwenspersoon van de afdeling.

Al hoop ik als vertrouwenspersoon nooit nodig te zijn, ik wil toch goed voorbereid zijn en blijven mocht iemand een beroep op me doen.

Zo hebben we in 2019 een provinciaal platform van IVN-vertrouwenspersonen opgericht en komen we een paar keer per jaar bij elkaar.

Doel van het platform is:

- Het uitwisselen en leren van elkaars kennis en ervaring.
- Het ondersteunen van elkaar bij het adviseren aan het bestuur over het afdelingsbeleid.
- Het ontwikkelen van preventie van ongewenste omgangsvormen.
- Indien gewenst sparren over de aanpak van meldingen.
- Het tijdens de platformbijeenkomsten evalueren van de aanpak van complexere meldingen, uiteraard met behoud van volstrekte anonimiteit van betrokkenen.

In 2020 zal ik ook bij- en nascholingsbijeenkomsten gaan volgen. Die worden door het landelijk bestuur gefaciliteerd.

Een andere taak van de vertrouwenspersoon is het adviseren van het bestuur over preventie van ongewenst gedrag en het bevorderen van een prettige en veilige sfeer binnen de afdeling. Ook deelname aan het coördinatorenoverleg zie ik als zinvol, enerzijds als evaluatie over het beleid en mijn rol en functioneren als vertrouwenspersoon.

De coördinatoren beschouw ik als belangrijke 'klokkeluiders' van (mogelijk) onveilige situaties of bedreigingen voor de goede sfeer. Overigens zijn ook signalen van andere leden welkom.

Ook bij een goed preventiebeleid, vooral door het samen scheppen en bewaken van een veilige sfeer binnen de afdeling, kan misbruik voorkomen. We moeten ons hoofd niet in het zand steken bij de signalen over andere en zeer diverse organisaties of instanties. Het kan overal voorkomen!

Niets is dan belangrijker voor zowel het slachtoffer als de veronderstelde dader dat er een heldere en zorgvuldige procedure is. Hierin moeten de belangen van alle betrokkenen zijn geborgd, met duidelijke afspraken over de communicatie naar alle betrokkenen en –zover van toepassing– met de media. Feiten, vermoedens en speculaties dienen zorgvuldig te worden onderscheiden, en waar nodig wordt de deskundige hulp van politie, slachtofferhulp en andere ter zake kundige instanties ingeroepen. Waar het om gaat is dat elk IVN lid, elke vrijwilliger zich veilig voelt binnen het IVN en zich met veel plezier inzet voor de afdeling. Daar zijn we met zijn allen verantwoordelijk voor!

Tot slot: Binnen ons platform, maar ook landelijk wordt het als een voordeel gezien als er bij elke afdeling twee vertrouwenspersonen beschikbaar zijn. Bij voorkeur een vrouw en een man.

Voel je je uitgedaagd, neem dan contact met me op. Dan kan ik je nadere informatie verstrekken.

Het bestuur kan je dan voordragen tijdens de Algemene Ledenvergadering.

Ida Marsman, vertrouwenspersoon
vertrouwenspersoon@ivnveenendaal-rhenen.nl

Natuurpaden

Lid worden van IVN werkgroep Natuurpaden? Graag!

De werkgroep is een van de oudste werkgroepen van onze afdeling en nog steeds heel actief.

Momenteel hebben we vier leden en twee IVN leden die op ad hoc basis een bijdrage leveren door jaarlijks een deel van onze natuurroutes met een kritische blik na te lopen of fietsen. Een van onze leden stopt helaas binnenkort. Dit is de directe aanleiding om een nieuw actief lid te zoeken.

Sinds haar bestaan heeft de werkgroep acht natuurwandelpaden en vier fietsroutes met verschillende afstanden uitgezet. Een verschil met de vele overige routes die door andere organisaties zijn uitgezet is, dat het IVN bij de beschrijving van de routes extra aandacht besteedt aan de natuur in al haar aspecten. Maar ook culturele en/of historische elementen in het landschap worden niet vergeten.

Het uitzetten en beschrijven van de 8 wandel- en 4 fietsroutes is op zich al een hele klus. En ze zijn nooit klaar! Elk jaar worden alle routes gecontroleerd en aangepast aan de onderweg geconstateerde wijzigingen of verbeteringen. Elk werkgroep-lid levert hieraan een bijdrage met ondersteuning van onze twee externe routecontroleurs. De routes staan op de site van de afdeling, maar zijn sinds vorig jaar geleidelijk ook op de landelijke IVN app gezet. Dit vergde wel extra tijd om de omvang van de teksten daaraan aan te passen.

Maar de app biedt wel veel meer mogelijkheden! Zo denken we ook aan gesproken taal en linken naar aanvullende informatie over de flora, fauna en de hele omgeving onderweg.

foto Tineke Wouda

De werkgroep heeft besloten – behalve de traditionele jaarlijkse puzzelwandeltocht voor de nieuwjaarsbijeenkomst – in elk geval voorlopig – geen nieuwe routes meer uit te zetten. We willen ons meer toeleggen, zeker gezien de mogelijkheden van de app, op het verder aanpassen van de bestaande routes aan de moderne technische mogelijkheden. Ook willen we samenwerken met de overige

organisaties die routes uitzetten en daar onze specifieke IVN expertise op het gebied van flora, fauna, landschap én educatie inbrengen.

Voel je je uitgedaagd? Loop en/of fiets je graag en heb je een kritische blik om deze routes zo nodig te verbeteren? Dan ben je van harte welkom!

Maar lukt het lopen en fietsen niet (meer) zo goed, of houd je daar niet zo van?

Als je wel lol hebt in het omgaan met ICT en het uitproberen van de technische mogelijkheden van de landelijke IVN routeapp, dan ben je eveneens een zeer relevante aanwinst voor onze werkgroep.

Ik krijg dan graag een mailtje of een telefoontje van je, ook als je eerst meer informatie wil.

Ida Marsman, coördinator werkgroep Natuurpaden IVN Veenendaal-Rhenen.

natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

tel 06 49364206

Bomen

INTERVIEW MET FRANK MULDER

Bomen als kroon op elke woonwijk

De bomentaxateurs van Cobra Groeninzicht brachten in kaart hoeveel bomen elke woonwijk telt. Want bomen en parken zijn meer dan wat natuur, het zijn noodzakelijke voorzieningen. 'Groen helpt tegen burn-out en brengt verkoeling.'

Frank Mulder

22 januari 2020

De monumentale eik is een wereld op zich, bruisend van het leven. Een schichtig boomkruipertje snoept van de insecten tussen de bast. Een blauw-oranje boomklever vliegt af en aan. Onder hem, al even bontgekleurd, ligt een vrouw met sjaal haar benen in haar nek te leggen bij wijze van ochtendyoga. Als kers op de taart knalt een ijsvogeltje in een strakke lijn de boom uit, recht over het water. Midden in Arnhem.

De bijzonderste vogel staat onder de boom en heet Joost Verhagen. Hij is oprichter van Cobra Groeninzicht en registertaxateur – alleen taxeert hij geen huizen maar bomen. Vandaag controleert hij de Sonsbeekse eik, om te zien of die ergens hol is. Hij speurt de bodem af op zoek naar schadelijke zwammen. Hij meet de omtrek (4,5 meter), schat de leeftijd (180 jaar) en tekent vervolgens een grafiekje op papier om de investeringskosten voor deze boom af te zetten tegen zijn (of haar) levenscyclus. Via een ingenieuze rekenmethode komt hij uit op een actuele boomwaarde van dik negentigduizend euro. Dat is dus niet de prijs van het hout, maar de investering die nodig zou zijn om eenzelfde boom te krijgen, met dezelfde monumentale functie, op deze plek.

Het lijkt een leuk weetje maar het is een harde taxatie die Verhagen op papier zet. Want schade aan bomen kan flink in de papieren lopen. 'Op een dag stond ik in de rechtszaal tegenover een bedrijf dat glasvezelkabels aanlegt in Nederland. Er waren honderden bomen beschadigd bij werkzaamheden. Volgens mijn berekeningen kwam dit neer op anderhalf miljoen euro die dus ook gecompenseerd moest worden. Na jaren procederen bepaalde de rechter dat deze schade inderdaad betaald moest worden aan de gemeente.' De zaak kreeg een verrassend staartje. De tegenpartij klopte later bij Verhagen aan, om te vragen hoe ze dit in de toekomst konden voorkomen. Of ze bij hem een bestand kon kopen met alle bomen die langs het graaftracé staan. Het bedrijf van Verhagen had net een eerste BomenMonitor gemaakt die op basis van luchtfoto's de posities van alle bomen in Nederland had uitgerekend. 'Dit hielp onze aartsvijand om voortaan bomen te sparen en wij kregen een enorme impuls voor onze data-activiteiten.'

Luister naar De Groene

In De Groene Amsterdammer Podcast interviewt Kees van den Bosch Frank Mulder over dit bomenonderzoek. Waarom zijn bomen in de stad zo belangrijk? Waarom worden

mensen gelukkig van bomen? Onze podcast is elke vrijdagochtend gratis beschikbaar via groene.nl/podcasts en via de andere bekende podcastkanalen.

De 46-jarige Verhagen zette eerder bij Copijn Utrecht een onderzoeksafdeling op, na zijn opleiding als boomtechnicus in Velp. 'Boomonderzoek was in die tijd nog een heel nieuw idee. Een boomverzorger snoeide alleen, meer niet. Duitse wetenschappers hadden intussen apparaten ontwikkeld om bomen ook intern te kunnen meten op breukvastheid.'

Na een aantal jaar richtte hij zijn eigen adviesbureau op. Dat is intussen gevestigd in het Brabantse dorp Vianen, net buiten Cuijk, onder Nijmegen. Onlangs betrokken ze daar een gebouw waar Verhagen al lang van droomde: de dorpskerk. Hier kan de duizendpoot Verhagen zijn hart ophalen, want nu kan hij niet alleen een bedrijf leiden, bomen taxeren, de data-afdeling uitbouwen en boomkennis verzamelen, maar ook een gebouw isoleren, pelletketels installeren, zonneboilers plaatsen en warmtepompen uitproberen. Zelf is Verhagen met zijn gezin naast de kerk gaan wonen, in de oude pastorie.

'Ik ben bomofiel in hart en nieren', zegt Verhagen. 'We hebben expertise op ieder gebied, waar lagere overheden vaak een beroep op doen. We kijken naar bomen vanuit de ruimte en we onderzoeken de kleine wortelpuntjes met een microscoop. Allemaal omdat ik er diep van doordrongen ben dat bomen belangrijk zijn voor ons. Toch staat een boom gemiddeld maar 35 jaar in een stad voordat hij wordt gekapt. Pure kapitaalvernietiging.'

Verhagen benadrukt dat zijn taxatie maar één kant van het verhaal is. 'Dan weet je alleen nog maar de kosten. Maar wat we moeten beseffen is dat een boom veel te bieden heeft. Vooral oude bomen.'

Die baten zijn wellicht niet makkelijk te becijferen, maar Verhagen doet wel een poging. Hij werkte mee aan een Nederlandse versie van i-Tree, een Amerikaans rekenmodel dat in euro's omrekent wat bomen opleveren op het gebied van verkoeling, CO₂-opslag of fijnstofvermindering. Een handige tool voor gemeentes. 'Eén oude boom kan zo tienduizend kilo koolstof in zich hebben opgeslagen. Nog los van de opslag in de bodem, want als het bodemleven rijker wordt, neemt de opslag ook daar toe. En per jaar vangt een grote boom wel een paar kilo fijnstof af dat met de regen in de bodem verdwijnt.'

En dan telt Verhagen nog niet eens het effect mee van bomen op onze gezondheid. Onderzoekers in Wageningen hebben berekend dat kinderen in wijken met meer groen minder adhd-medicijnen gebruiken. Dit verband is vooral te zien bij kinderen in armere wijken. 'Mensen voelen zich gezonder en gelukkiger in een groene omgeving, en kinderen leren beter.'

Is het niet gevaarlijk om waarde van groen in cijfers te willen vangen? Schade aan groen wordt dan wellicht makkelijk afgekocht. Verhagen denkt juist van niet. 'Ik zie bij gemeentes dat de afdeling groenbeheer vaak machteloos staat tegen de hardere sectoren. Van het asfalt wordt precies becijferd wat de kwaliteit en de levensloop ervan is in euro's, maar een groenbeheerder heeft vaak niet eens aantallen. Ik wil deze mensen juist voorzien van data

zodat ze kunnen aantonen wat de waarde van hun bomen is.'

Op de data-afdeling, op de eerste verdieping van de voormalige kerk, zit Dirk Voets te werken achter drie grote schermen. 'We halen onze kennis uit verschillende data-sets', vertelt hij. 'Bijvoorbeeld het kadaster, de Basisadministratie Adressen en Gebouwen en de cbs-kengetallen met sociaal-economische gegevens van alle buurten in Nederland. Die koppelen we aan satellietbeelden of luchtfoto's. Sommige sets zijn open data, andere moeten we inkopen. Hiermee kunnen we op de stoeptegels nauwkeurig de vegetatie zien. We gebruiken een combinatie van beelden van infrarood en van zichtbaar licht. Vegetatie kaartst namelijk niet alleen groen licht terug – waardoor ons oog het als "groen" registreert – maar ook infrarood. Samen kunnen die beelden goed voorspellen of er ergens werkelijk een boom staat.' Om dit voor heel Nederland in kaart te brengen, moet de computer van Cobra een paar dagen rekenen.

Cobra heeft in 2015 ook al eens een telling gedaan, op basis van miljarden punten, gemeten door vliegtuigen met laserdetectie, die door de bladeren heen dringen en alleen de stam kunnen vinden. Toen kwam de computer met 115 miljoen bomen. 'Om verschillende redenen denken we dat de nieuwe methode nauwkeuriger en bruikbaar is, in elk geval in bebouwd gebied. Het werkelijke aantal zal tussen de 82 en 115 miljoen in liggen.' Op basis van de data heeft Cobra een BomenMonitor ontwikkeld, waar alle bomen hoger dan drie meter op staan. Daarmee kan het bedrijf vragen beantwoorden van diverse klanten. Zoals ProRail, dat wil weten hoeveel bomen er op het spoor kunnen vallen ('technisch gezien 498.000') of gemeentes die willen weten of hun groenbeleid werkt. De luchtfoto's worden in stereo gemaakt zodra Cobra de hoogte kan berekenen en zelfs de inhoud van de boomkronen. Voets zoomt in op zijn eigen straat en kan zien welke bomen door de zomer van 2018 uitgedroogd zijn. Hij ziet het bruin van de aangevreten buxushaagjes bij de achterburen en de florerende bomen in het park. Maar interessanter nog: hij kan de data aggregeren per buurt en exporteren naar Excel, wat resulteert in een lijst van alle 13.305 Nederlandse buurten, met het aantal bomen en het totale oppervlak van de boomkronen. Luchtfoto's hebben niet altijd dezelfde kwaliteit, zegt Jarren Verbeek, collega van Voets. Ze worden namelijk niet in dezelfde maand gemaakt en bomen hebben niet in elke maand evenveel blad. Speciaal voor dit onderzoek heeft hij een selectie gemaakt van goede foto's uit 2017 en 2018. Zo kunnen we een eerlijke vergelijking maken tussen buurten en gemeentes in het hele land.

In totaal heeft Nederland 5200 vierkante kilometer aan boomkronen, dat is 16 procent van het totale landoppervlak. De boomrijkste gemeentes, gemeten in percentage boomkroonoppervlak, zijn het Veluwe dorp Rozendaal (66 procent), Zeist (61 procent) en Baarn (57 procent). Niet verrassend. Gemeentes met het kleinste aantal bomen liggen vooral in Friesland en andere streken met veel open water en weiland.

Het wordt interessanter als we alle natuurgebieden, bos-

sen en dunbevolkte gebieden buiten beschouwing laten en puur naar de bebouwde kom kijken. 'Bebouwde kom' is echter niet een eenduidig begrip, daarom selecteren we alleen de 4600 buurten die volgens het cbs matig tot zeer 'stedelijk' zijn, wat betekent dat ze een zogeheten omgevingsadressendichtheid hebben van meer dan duizend adressen per vierkante kilometer. In al deze buurten samen leeft twee derde van de Nederlandse bevolking en staat een tiende van de bomenpopulatie. Dat is van de bomen maar een minderheid, maar het zijn wel de bomen waar we het meest van kunnen genieten in ons dagelijkse stedelijke leven, en waar het beleid van gemeentes, en van onszelf als particuliere tuinbezitter, het meeste invloed op heeft.

Het aantal bomen blijkt licht te correleren met het gemiddelde vermogen dat bewoners van een gemeente hebben. Ook op buurtniveau zien we die correlatie enigszins terugkomen: hoe meer bomen, hoe hoger de gemiddelde woze-waarde van de woningen in een buurt en hoe lager het percentage lage inkomens. Daar zijn verschillende oorzaken voor te verzinnen. Het kan zijn dat duurder buurten meer bomen hebben omdat de tuinen groter zijn. Maar tuinen verklaren niet alles, dus het werkt naar alle waarschijnlijkheid ook andersom: door aanwezigheid van groen in een buurt wordt de buurt aantrekkelijker, waardoor de waarde toeneemt. Daar komen mensen met een lager inkomen moeilijker tussen.

Het kan ook zijn dat mensen met een laag inkomen sneller naar dichter bevolkte en dus minder groene gebieden trekken, omdat ze de kans op werk en een huurwoning belangrijker vinden dan de hoeveelheid groen. Hoe dan ook: lagere inkomens hebben minder groen om zich heen dan hogere inkomens.

De groenste bebouwde kom in Nederland vinden we in een buurt in Santpoort, gemeente Velsen. Het is de Rijkersparkbuurt, een ruim opgezette villawijk met grote tuinen en, zoals de naam al zegt, een park. Een andere wijk met dure woningen, die ook de luxe hebben van een park om de hoek, is nummer twee: de Haagse buurt Van Stolkpark en Scheveningse Bosjes.

Interessant is dat nummer 6, 7, 8 en 10 niet tot deze categorie behoren maar juist relatief veel corporatiewoningen hebben. Soms heeft de bouw van flats ruimte geschapen voor groen, zoals in de Aart van der Leeuwbuurt in Delft. Midden in de stad liggen hier betaalbare woningen met veel groen eromheen. Nummer 10, Schuttersbosch Eindhoven, verdient ook een speciale vermelding. Deze buurt bestaat uit houten huizen die ooit door Philips zijn gebouwd om arbeiders in staat te stellen in een gezonde, groene omgeving te wonen. Een aantal van deze huizen wordt tot op heden sociaal verhuurd.

De minst groene buurt in de Nederlandse bebouwde kom is de Boulevard in Zandvoort. De bewoners van de appartementencomplexen hier zien natuurlijk wel de 'groene' Noordzee, maar bomen zijn er haast afwezig. Van dit type buurten zijn er meer langs de kust. Wellicht speelt mee dat de zeewind niet ideaal is voor bomen, maar dat is niet het hele verhaal – er ligt genoeg bos aan de kust. Het is ook echt een kwestie van keuzes die zijn gemaakt. Ook in oude volksbuurten langs de kust zoals Vissershaven in Den Haag en een deel van Katwijk staan amper bomen.

Dat geldt ook voor de buurt Noord-Oost in Genemuiden. In deze buurten valt op dat zowel de gemeente als particulieren hier niet hebben geïnvesteerd in bomen. Behalve binnensteden zoals die van Amsterdam en Leeuwarden zien we ook dichtbevolkte flatbuurten in de lijst terug. Daar is het vast goed toeven, maar door de benodigde parkeerplaatsen of winkels kon men hier geen plaats meer vinden voor bomen.

Dan is er nog een categorie nieuwe verdichting: de moderne torenflat, of in elk geval compacte bouw, met veel terrassen, strakke perkjes, misschien een grasveld boven op een ondergrondse parkeergarage, maar met weinig ruimte voor een echte boom. Dat is ook de reden dat Houten Castellum zo slecht scoort, een jonge, naar Romeins voorbeeld gebouwde wijk. Dat is opvallend, want het imago van deze wijk is groen. Er staan veel bomen in de omgeving, maar blijkbaar niet in de buurt zelf.

Gerben Kamphorst, zakelijk adviseur voor gemeentes bij ruimtelijke projecten, ziet het vaak gebeuren dat het groen sneuvelt 'omdat er nu eenmaal woningen bij moeten komen'. 'Ruimte is schaars en vaak is de grond voor veel geld aangekocht, bijvoorbeeld door projectontwikkelaars. Op korte termijn levert groen relatief weinig op, in tegenstelling tot de bouw van een paar extra woningen. Om de businesscase rond te krijgen, wordt dan al snel ruimte van het groen afgesnoept. Toon maar eens aan dat een park van dertig meter breed meer waard is dan een park van 25 meter breed. Als gemeente moet je er heel erg boven op zitten als je zo'n verdichtingsproject groen wil houden.'

Dat probeert Amsterdam bijvoorbeeld in Sloterdijk-Cen-

Trompenburg Tuinen en Arboretum in Rotterdam

trum, waar Kamphorst bij betrokken is. 'Een kantorenlocatie wordt hier getransformeerd in een woon-werk gebied. Als de gemeente de principes goed blijft bewaken, krijg je daar een gebied met veel woningen, maar toch veel groen. Als gemeentes hier echter niet goed op sturen, wordt uiteindelijk de businesscase leidend en daar betaal je als gemeente en gemeenschap later een hoge prijs voor. Om concreet beleid te kunnen beoordelen aan de hand van de data, zul je dieper op buurten en wijken moeten inzoomen en data uit meerdere jaren moeten gebruiken. Dat heeft Cobra bijvoorbeeld gedaan in Arnhem. Daar is sinds

2013 in de meeste situaties geen kapvergunning meer nodig om een boom te verwijderen. Dat heeft geleid tot grote kaalslag, riepen boze inwoners. En ook Mark Coenders, fractievoorzitter van GroenLinks in de Arnhemse raad, beklagde zich erover dat bomen vogelvrij zijn. 'We zien overal dat particulieren en ook de gemeente zelf onnodig gezonde bomen kappen.'

Is dat juist? 'We hebben Arnhem tot in detail onderzocht', zegt Verbeek, 'op basis van luchtfoto's van 2006 tot heden. Het antwoord op de vraag is niet eenduidig. We zien veel verschillen per buurt. Er zijn buurten waar je inderdaad kunt spreken van kaalslag, maar er zijn ook jaren-tachtigwijken waar het boomkroonoppervlak flink toeneemt, doordat nieuwe aanplant zich begint te ontwikkelen tot flinke bomen.'

De meeste wijken in Arnhem worden groener. 'Jonge aanplant in nieuwbouwwijken begint enige omvang te krijgen. Er zijn echter ook wijken waarvoor dit niet geldt. In een kwart van de buurten is het kroonoppervlak sinds het dereguleren van de kapvergunning afgenomen.' De hypothese van Verbeek is dat vooral oude bomen worden gekapt, en dat valt op bij het publiek. 'Maar een grote groep nieuwe bomen wordt intussen flink groter. Dat valt minder direct op.'

Deze analyse sluit aan bij tellingen die de gemeente in een paar buurten heeft gedaan. Van de bijna 450 bomen in deze buurten, die met een stamdikte van 25 centimeter of meer vergunningsplichtig waren, is in vijf jaar tijd 22 procent gekapt. Dat is veel. Maar tegelijkertijd is er in die vijf jaar bijna precies dezelfde hoeveelheid bijgekomen doordat kleinere bomen de vergunningsdikte bereikten. Je zou kunnen zeggen dat er dus geen probleem is. Maar dan vergeet je iets belangrijks, zegt Verhagen, als ik hem ernaar vraag bij de oude zomereik in Arnhem. 'Boompjes in nieuwbouwwijken zitten in een groeispurt en dus wordt het groener. Maar er zijn in deze stad wel degelijk veel grote lummels verdwenen, zowel in tuinen als op gemeentegrond. En laten dat nu precies de bomen zijn die mensen als "boom" ervaren. Veel kleine boompjes maken op mensen veel minder indruk dan één oude imposante boom. En ook voor andere soorten in de natuur zijn bomen pas interessant als ze ouder zijn.'

Het lastige is dat gemeentes vaak op te korte termijn kijken. 'Het is zo toch ook nog wel mooi?' zeggen ze dan, als ze omwille van de kosten weer eens heesters hebben vervangen door gras. 'Maar mooi is niet genoeg', zegt Verhagen. 'Waar investeer je in? Heb je toekomstbomen aangewezen, die gaan uitgroeien tot de kwaliteitsbomen die echt gaan opleveren wat je wilt dat ze gaan opleveren? Denk niet: shit, er moet nog een boompje van duizend euro bij, maar definieer de baten die je wilt bereiken en hoeveel volume groen je daarvoor nodig hebt.'

Een boom is helaas veel sneller gekapt dan vervangen. Voor vergroenen heb je een op de zeer lange termijn gericht perspectief nodig. Als baron van Heeckeren twee eeuwen geleden geen bomen had geplant, hadden hier niet zo veel monumentale giganten gestaan, vertelt de parkbeheerder, Jeroen Glissenaar, die intussen bij ons is komen staan, compleet met baard en sigaar. En als directeur gemeentewerken Jan Willem Tellegen in 1899 geen

visionair was geweest, en het park had gekocht, was er waarschijnlijk niks van over geweest. 'De Engelsen en Fransen spraken er schande van dat adellijk bezit in handen kwam van het volk. Maar Tellegen geloofde erin omdat hij econoom was. Hij deed het om de grond in Arnhem aantrekkelijk te maken voor mensen. Grond wordt nu eenmaal meer waard als er groen is, het trekt mensen aan.'

Glissenaar weet het zeker: bomen hebben invloed op onze mentale gesteldheid. 'Ze tillen je uit boven het stadsleven van alledag. Het tilt zelfs hangjongeren boven het gejaagde leven uit. Jaren geleden stuurde ik ze nog weg als ze 's nachts in het park kwamen hangen. Nu zie ik het als manier om ze te verbinden met de natuur. Wie zit er nu om twee uur 's nachts op een boomstam? Het heeft invloed op hen, ze gedragen zich hier anders. Een park is prikkeloos.'

Onderzoekers in Wageningen hebben berekend dat er minder ritalin wordt geslikt in buurten met meer groen. Dat verband was vooral te zien in de armere wijken. Om die reden ziet Glissenaar zijn werk vooral als het vertegenwoordigen van de bomen binnen de gemeente. 'Ik wil vertellen dat een park meer is dan een museum, het is meer dan groen voor natuurliefhebbers. Het is een noodzakelijke voorziening. Voor de gezondheid van kinderen. Tegen burn-out. Voor de verkoeling, want op een hete dag voel je de wolk koele lucht uit dit park onder de spoorbrug het centrum in rollen. En dat heeft allemaal een economische waarde. Op een mooie dag komen hier tienduizend

len. Ik wil dat we natuur niet zien als kostenpost, maar als kapitaal.'

Onlangs kwam een wethouder van zijn eigen gemeente op bezoek bij Verhagen. 'Het groen in onze gemeente staat er maar armetierig bij. Ik zei: waarom planten we geen bomen op het plein voor onze kerk, om het mooi en aantrekkelijk te maken? Daar is geen geld voor, was het antwoord. Man, daar kan ik niets mee! De kosten vallen in het niet vergeleken met wat het oplevert. Wat het betekent voor het toerisme als mensen zouden stoppen op ons plein, omdat het fijn is daar te zijn. Wat er gebeurt als de woonomgeving aantrekkelijker wordt en mensen niet meer naar Nijmegen trekken vanwege het woonklimaat. Dan zouden de woz-waardes stijgen en daarmee de gemeentelijke inkomsten. En het zou de gemeente ook helpen haar CO2-doelstellingen te bereiken.'

Kan het anders? 'Ja', zegt Verhagen. 'Bergeijk bijvoorbeeld gaat voortaan bij herinrichtingen vooraf definiëren hoe het groen eruit moet zien, welk volume het krijgt, welke functies, voor hoe lang. Dat definiëren ze dan niet als kosten, maar schrijven ze jaarlijks af, net zoals bij de riolering.' De waarde van bomen kun je nooit helemaal tot een cijfer terugbrengen. 'Maar als groenbeheerders ratio-neel kunnen uitleggen wat de waarde is van hun werk, staan ze veel sterker.'

Dit artikel is met toestemming van Frank Mulder overgenomen uit De Groene Amsterdammer.

Foto Tineke Wouda

foto Tineke Wouda

mensen. Dat is gewoon een festival. Alleen is de band niet die van Lil' Kleine maar zijn het de bomen. Het enige wat de gemeente daaraan betaalt is een paar honderd euro voor de schoonmakers.

Maar waarom wordt al het asfalt in de stad twee keer per jaar gemonitord, en al het hekwerk ook, maar het groen niet? Ik zou hier met Joost ook wel twee keer per jaar willen rondlopen om de stand van ons kapitaal in de gaten te houden. Om te zien of we ergens beukenzwam aantreffen, die beuken in de kern aantast, of alleen de honingzwam die daar vijftig jaar over doet. Om te meten hoezeer de bodem is verdicht door evenementen, of door al die tai chi-groepjes, die misschien heel ontspannen zijn maar wél invloed hebben op de grond. Met Joost erbij zou ik willen nagaan hoe we de luchtdoorlating kunnen herstel-

EkoPlaza

Uw biologische supermarkt
in Veenendaal

Ook voor uw glutenvrije -
en dieetproducten.

EkoPlaza,
Pr. Bernhardlaan 1, Tel. 0318-516537

Agenda ALV 15 april 2020

Agenda ALV 15 april 2020

IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen
Karel Fabritiusstraat 3
3904 TG VEENENDAAL
tel.: 0318 – 58 95 55

secretariaat@ivnveenendaal-rhenen.nl
www.ivnveenendaal-rhenen.nl

AAN : de leden van de IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen
Datum : maart 2020

Betreft : Uitnodiging en agenda Algemene Ledenvergadering

Best IVN-lid,

Op woensdag 15 april 2020 wordt de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering van onze IVN afdeling Veenendaal-Rhenen gehouden.

Het bestuur nodigt u van harte uit hierbij aanwezig te zijn.

De aanvang is 20.00 uur in De Groenhof, Karel Fabritiusstraat 3 te Veenendaal.

De agenda is als volgt:

- 1 Opening door de voorzitter en het vaststellen van de agenda
- 2 Goedkeuring van de notulen van de Algemene Ledenvergadering van 13 maart 2019
- 3 Informatie over de verhuizing van De Groenhof
- 4 Jaarverslag 2019
- 5 Verslag van de Financiële Commissie voor het boekjaar 2019
- 6 Begroting 2020 en conceptbegroting 2021
- 7 Vaststellen contributie
- 8 Benoeming Financiële Commissie voor het boekjaar 2020
- 9 Bezetting bestuur
Nadere informatie volgt per mail
- 10 Toe te voegen punten en eventuele mededelingen van het bestuur
- 11 Rondvraag
- 12 Sluiting

Na afloop van de vergadering is er gelegenheid na te praten onder het genot van een hapje en een drankje.

Wij hopen u te ontmoeten op woensdag 15 april aanstaande in De Groenhof.

Namens het bestuur,

Hans Hardeman, secretaris

Moestuincursus

DORTHY REIJN

Moestuincursus 2020 bij IVN Veenendaal-Rhenen

Zelf gezonde groenten telen, oogsten en daarna genieten van een zelfgekte weekte maaltijd? Met of zonder tuin, altijd is er wel een plekje te vinden voor een moestuintje. Dat kan ook met potten op het balkon of bakken in de tuin. Leer in deze korte cursus hoe je met beperkte middelen een (kleine) moestuin opzet en met goed resultaat kunt oogsten. We werken daarbij samen met de natuur.

Nieuw dit jaar is dat we naast twee theorieavonden ook twee praktijkochtenden hebben op IVN moestuin de Duiventoren. Zo kunnen we onder begeleiding het geleerde in de praktijk brengen.

De cursus is bedoeld voor volwassenen met geen of weinig kennis van moestuinieren.

Aan bod komen: inrichten van je moestuin, zaaien, verspenen, uitplanten, factoren die invloed hebben op het groei-proces, helpers en plaaggeesten, wisselteelt en de zaaikalender.

Kosten:

€27,50. Voor IVN leden zijn de kosten €22,50.

Dit is inclusief documentatiemateriaal waaronder het IVN cursusboekje 'stap voor stap moestuinieren, koffie/thee.

Waar:

De Groenhof, Karel Fabriciusstraat 3, Veenendaal

Moestuin de Duiventoren, Oude Veensegrindweg ter hoogte van nr 15

Wanneer:

Donderdag 19 maart van 20.00–22.00 uur op de Groenhof

Donderdag 16 april van 20.00–22.00 uur op de Groenhof

Zaterdag 16 mei van 10.00–13.00 uur op moestuin de Duiventoren

Zaterdag 6 juni van 10.00–13.00 uur op moestuin de Duiventoren.

Paddentrek 1

Ieder jaar kun je het voorjaar niet alleen afmeten aan het gezang van de vogels, of de knoppen van bomen en planten die weer opspringen, maar ook aan de onweerstaanbare drang van padden, om naar het water te trekken om zich voor te planten.

Foto Tineke Wouda

Hierbij kunnen veel verkeersslachtoffers vallen. In Rhenen worden de padden door vrijwilligers geholpen met oversteken. Deze voorjaars trek kan in warme lentebanden en bij een hoge luchtvochtigheid al in de tweede helft van februari beginnen. Bij wisselende temperaturen kan de trek weer stilvallen of schokkend verlopen. De piek valt in maart. De gewone padden leggen hun eieren in snoeren, deze worden gewikkeld rond takken of water- en oeverplanten. Een eisnoer bevat 2.000 tot 6.000 eieren. De larven zijn volledig zwart en leven aanvankelijk in dichte scholen, later solitair). Van mei tot uiterlijk begin juli kunnen de zeer kleine, nog zwarte, net gemetamorfoserende jongen ook massaal aan land kruipen ("paddenregen").

Al jaren organiseren Gerard en Olga van de WMR (Milieu Werkgroep Rhenen) het overzetten van de padden op de N225 bij Palmerswaard en op de Cuneraweg bij Zideris (Heimerstein).

Een paar jaar geleden is het overzetten op de Cuneraweg verbeterd doordat er nu schermen zijn geplaatst, waardoor de padden niet zelf over kunnen steken.

Als de schemering is ingevallen raapt een groepje vrijwilligers deze padden op, om ze naar de Grift over te zetten. Het aantal mannetjes (klein) en vrouwtjes (groot) wordt dan gelijk geteld, zodat dit weer aan Ravon (zie ook www.paddennu.nl) doorgegeven kan worden.

Het zou heel fijn zijn als er nieuwe vrijwilligers bij komen. Voor de trekperiode (ongeveer een week of zes) maakt Gerard een rooster, zodat er iedere avond een aantal vrijwilligers zijn. Je kunt zelf kiezen wanneer en hoe vaak je wilt komen helpen.

Wil je ook voorkomen dat duizenden padden plat gereden

worden door het verkeer, stuur dan een mailtje naar Gerard.

gerardsj@xs4all.nl

Verderop zie je een verslag van Gerard Vernooij over de resultaten van 2019.

Ook organiseert het IVN dit jaar weer een padden-excursie.

Houd dus de nieuwsbrief en het jaarprogramma in de gaten.

Lidia den Oudendammer

Moestuin

Nieuws van moestuin de Duiventoren, landgoed Remmerstein

Februari 2019 is het project moestuin de Duiventoren op landgoed Remmerstein van start gegaan. Inmiddels zijn we een jaar verder en staan we aan het begin van weer een nieuw moestuinjaar. Het afgelopen jaar is er veel werk verzet wat geresulteerd heeft in een fijne werkgroep die met veel plezier op de tuin werkt en mooie oogsten heeft binnengehaald. Werkgroep en de eigenaren zijn zo blij met de moestuin dat zij na overleg in augustus 2019 besloten hebben verder te gaan met het project.

Voor 2020 zijn er weer diverse plannen. Het eerst dat nu gerealiseerd gaat worden is een haag rondom de tuin. Aan de noord- en westkant komt een haag van veldesdoorn en aan de oostkant komt een windsingel met diverse soorten hazelaars.

We zijn blij met een subsidie van het Streekfonds Utrechtse heuvelrug waardoor we deze haag kunnen realiseren.

Mocht je zin hebben om eens te komen kijken of mee te helpen dan ben je welkom op dinsdagen tussen 9.30 uur en 12.30 uur. Of neem contact op met Ida Marsman, imarsman@xs4all.nl of Dorothy Reijn, d.reijn@xs4all.nl

STREEKFONDS
UTRECHTSE HEUVELRUG

Mucha restaurant

3-gangen keuze
uit de gehele kaart € 32,50
inclusief brood met aioli en olijven!
(m.u.v. gerechten met een meerprijs)

Reserveren?
www.restaurantmuch.nl
of 0318-505533

De Sterke Arm 1 • 3901 EK Veenendaal

Nestkasten

Nestkasten timmeren in Veenendaal een groot succes

Sinds 2005 komt de eikenprocessierups voor in Veenendaal. Deze beestjes kunnen voor overlast zorgen en de gemeente doet er alles aan om dit tot een minimum te beperken. Inwoners van Veenendaal konden in de derde week van januari helpen met het timmeren van nestkasten. Met de nestkasten hopen ze meer koolmezen en pimpelmezen te trekken, de natuurlijke vijand van de eikenprocessierups.

Binnen 10 minuten na de oproep voor het timmeren waren alle 250 nestkast-bouwpakketjes vergeven aan individuele inwoners, bewonersgroepen, kerken, verenigingen enzovoort.

De nestkasten worden door de timmermeesters zelf opgehangen of door Wijkservice van gemeente Veenendaal.

Om de overlast in Veenendaal terug te dringen, nemen we een aantal maatregelen:

- 1 We gaan nestkasten door heel Veenendaal ophangen, om de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups een aantrekkelijke leefomgeving te bieden. De kasten zijn vooral bedoeld voor kool- en pimpelmezen die de rupsen opeten.
- 2 We laten op locaties het gras hoger staan. Insecten zoals sluipwespen, roofwantsen en loopkevers eten ook de rupsen op. Doordat we in Veenendaal het gras vaak kort houden, omdat inwoners dat mooi vinden, is er voor de natuurlijke vijand van de eikenprocessierups te weinig plek om te schuilen en te leven. We gaan het gras op een natuurlijker manier maaien, zodat er een betere leefomgeving ontstaat voor insecten.
- 3 We gaan blijven bacteriën inzetten om de eikenprocessierupsen preventief te bestrijden. De *Bacillus Thuringiensis* is een bacterie die van nature aanwezig is in de bodem en die stofjes produceert waar rupsen niet tegen kunnen als ze ervan gegeten hebben, waardoor de rups dood gaat.
- 4 We gaan ook aaltjes (*Steinernema Feltiae*) in eikenbomen spuiten, om de jonge processierupsen aan te pakken.
- 5 Het wegzuigen van aanwezige nesten, omdat we niet willen dat de eikenprocessierups bij mens en dier overlast geeft.

U kunt ook zelf een nestkast maken. Op <https://www.vogelbescherming.nl/in-mijn-tuin/nestkasten/zelf-een-nestkast-maken> kunt u een goede beschrijving vinden. En heeft u al een nestkast?

Dan hebben we nog wat tips voor het ophangen:

- 1 Hang de nestkast niet in een eikenboom, processierupsen kunnen dan juist de kast gebruiken om een nest in te maken.
- 2 Hang de kast niet in de volle zon, dus liever niet op het zuiden.
- 3 De invliegopening kan het beste op het noordoosten zijn gericht, want de wind komt in Nederland vaak uit het zuidwesten.
- 4 Hang de nestkast niet direct aan een drukke weg.
- 5 Hang de nestkasten minimaal 3 meter uit elkaar, maar liever nog beter verspreid door de buurt.
- 6 Maak de kast elk jaar in september of oktober weer schoon.

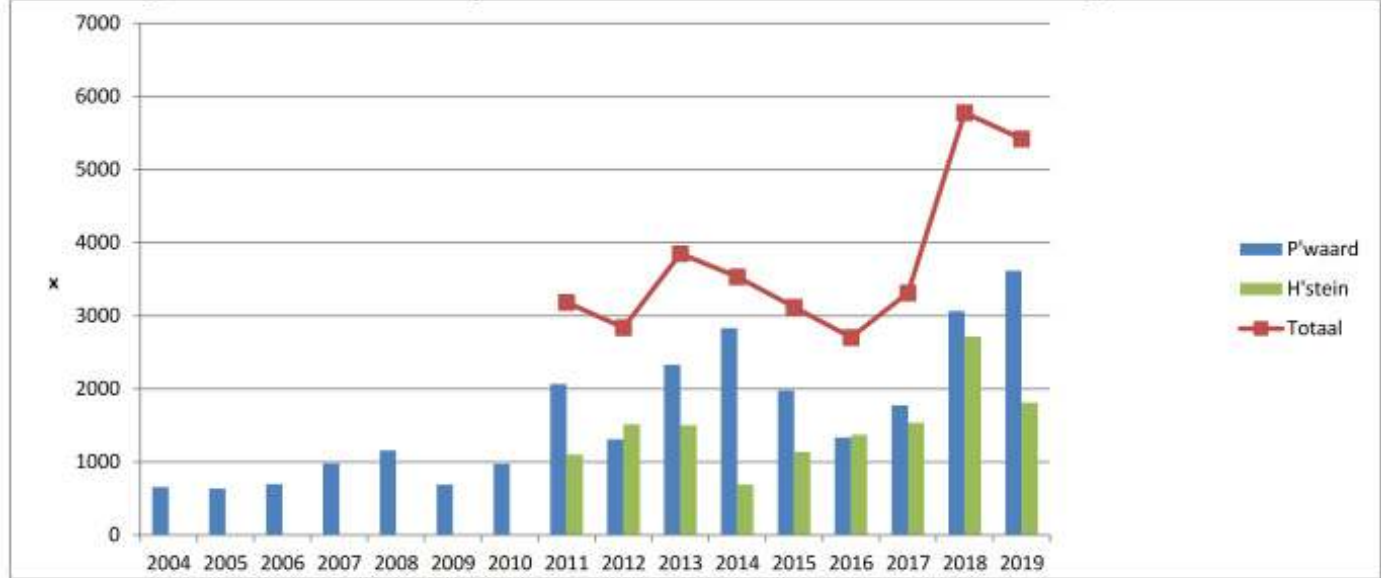
Paddentrek 2

AUTEUR: GERARD VERNOOIJ

Meer en minder padden overgezet naar de Palmerswaard en de Grift in 2019

vormde een nieuw dagrecord na de 632 van 3 april vorig jaar.
Langs de Cuneraweg bij Heimerstein: 1808 padden (654 vrouw en 1154 man), 1 bruine en 3 groene kikkers. Hoogste dagscore was hier 270 op 20 maart. De verhouding aantallen vrouw-man was dit jaar echter wel beter dan vorig jaar (36-30%) en dit zal wel komen doordat de dieren eerder konden starten met lopen en eerder stoppen,

Padden overgezet in Rhenen 2004-2019 op locaties Palmerswaard/N225 en Heimerstein/Cuneraweg

Aantallen padden per jaar overgezet bij Palmerswaard/N225 en Heimerstein

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
periode									14/3-30/3	24/3-7/4	26/2-24/3	21/2-10/4
P'waard	160	150	368	712	501	538	438	656	634	695	975	1157

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
periode	11/3-9/4	17/3-28/3	12/3-3/4	2/3-13/4	9/4-19/4	8/3-3/4	9/3-14/4	20/3-6/4	4/3-1/4	10/3-10/4	26/3-3/4	
P'waard	689	974	2064	1307	2328	2829	1979	1332	1774	3062	3614	

Op 2 en 3 april werd langs de N225 tegenover de Palmerswaard, en langs de Cuneraweg bij Heimerstein het pad-
denoverzetten weer afgerond en zijn de schermen d.m.v. kuilen geopend. Vrouwtjes kwamen al weer terug, en slechts een enkel mannetje bleef eraan komen.
Dit jaar kenden we op beide locaties een heel andere ontwikkeling in de aantallen dan het succesvolle vorige jaar: bij Palmerswaard opnieuw een record met 3614 padden (550 meer dan vorig jaar), maar bij Heimerstein met 1808 een gewone “uitslag” met 900 minder dan vorig jaar; daardoor werden er totaal 5442 padden overgezet. (Ter vergelijking. Amerongen kwam op 5800 padden dit jaar, dus ook van bos naar Rijn).
Landelijk is er al jaren een trend van afname van aantallen padden, in Rhenen gaan we hier vooralsnog tegenin. Het voedsel aanbod, de droogte, drukker verkeer, omstandigheden in het voortplantingswater, het is gissen naar oorzaken.
De start was 26 februari, en er werd tot 3 april op 34 avonden geraapt.
Bij de N225/Palmerswaard dus 3614 padden, 3 bruine en groene kikkers en 1 salamander. De 650 op 22 maart

wat gunstig is voor op tijd afzetten van de eitjes.
Al met al weer een verrassende ontwikkeling.
De herinrichting van de Palmerswaard lijkt positieve gevolgen te hebben gehad. De gegraven poelen bij de steilrand zullen misschien wel zorgen voor nog betere omstandigheden.
En de schermen doen daar goed hun werk. In 2007 werden er bij Amerongen nog 18x zoveel padden overgezet als bij de Palmerswaard en dit jaar is de verhouding 3600:5800 dus bijna 2:3.
Het aantal actieve vrijwilligers loopt opnieuw iets terug met een vaste kern bij Heimerstein van 7 en bij Palmerswaard van 13 vrijwilligers. Er moest daardoor vaak en hard gewerkt worden. Trudie en Patricia hebben onze geleiden dit jaar gelukkig versterkt.
Aandachtspunt blijft het teruglopen van de padden bij de Palmerswaard. Terugoverzetten is te gevaarlijk werk, en het gewoon overzetten langs de weg eigenlijk ook. De snelheid ligt er met 80 km/u veel te hoog voor bermwerk, en het leidt tot veel meer slachtoffers door de windvlagen. Hier moet over gesproken worden vanuit de WMR met de Gemeente en Provincie.

Dit jaar is er voor het eerst een bord geplaatst langs de N225 bij de Palmerswaard met het aantal door ons overgezette padden; er had ook kunnen staan "niet doodgereden padden", het blijft een bizarre aangelegenheid.

Gerard Vernooij

Activiteiten

Ede

Maart

Zo 15 Vroege voorjaarswandeling omgeving Bosbeek

Start 14.00 u. vanaf natuurvriendenhuis (NIVON), Bosbeekweg 19-21, Bennekom Jeltje Zeelenberg 0318413486; Hans Gonggrijp 0318840409

Za 21 Vogelzangexcursie Bennekomse Bos en heitje
Start 7.00 u. vanaf de slagboom aan het eind van de Hullenberglaan (bij het koepeltje) in Bennekom.
Duur 2 uur. Hans Westendorp 0318418465

Zo 29 De seizoenen van het Bennekomse Bos
Start 14.00 u. slagboom aan het eind van de Hullenberglaan in Bennekom Arjen Barten 0627584291

April

Za 4 Vogels rondom Oud Reemst/Planken Wambuis.

Start 6.30 u. parkeerplaats Natuurmonumenten bij Oud Reemst aan weg Otterlo-Arnhem. Duur 2 uur N Dick van Houwelingen 0318591531

Za 11 Vogelzangexcursie Bennekomse Bos en heitje
Start 6.00 u. vanaf slagboom aan het eind van de Hullenberglaan (bij het koepeltje) in Bennekom.
Duur 2,5 uur. Hans Westendorp 0318418465

Za 18 Vogelzangexcursie in de Sysseelt
Start 6.00 u. vanaf parkeerplaats De Sysseelt aan de Doctor Hartogsweg in Ede. Duur: 2,5 uur. N Jacob Kamphuis 0612349661

Za 25 Vroege vogels en wild kijken in het Deelerwoud
Start 6.30 u. parkeerplaats Natuurmonumenten.
Ingang t.o. Museum vliegbasis Deelen aan weg Hoenderloo-Schaarsbergen. Duur 2 uur Dick van Houwelingen 0318591531

KNNV

Maart

Do 19 Natuurwandeling in de Wageningse Eng met Ada Parlevliet (0317-880128 of 06-41937290).
We verzamelen om 9.30 uur bij het parkeerterrein van Sportpark "De Zoom", Zoomweg , 6704 PE Wageningen. Om 12.00 uur zijn we daar weer terug. Ingeval van slecht weer rond 8.30 uur bellen met bovenstaand nummer of het wel of niet doorgaat.

Do 19 KNNV Natuuracademie 20.00 uur in de bevrijdingskerk van Wageningen, van Schelvenweg 2, hoek Ritzema Bosweg,
Europese orchideeën, geraffineerde verleiders.

April

Woe 1 Start Vogelgeluidencursus, stuur voor informatie een mail aan: secretaris.vwg.wageningen.eo@gmail.com

Woe 8 Start plantendeterminatiecursus (Plantenwerkgroep) door Koen van Setten met een introductie van de belangrijkste plantenfamilies. Plaats: Groene Wiel, Hendrikweg 14b Wageningen. Tijdstip: 20.00 uur.

Do 16 Natuurwandeling door het arboretum Belmonte o.l.v Arnold Braaksma (0680164499), Verzamelen om 09.30 uur bij de hoofdingang van Belmonte aan de Generaal Foulkesweg 94 te Wageningen. Einde rond 12.00 uur.

In geval van twijfel over het weer kun je rond 8.30 bellen met bovenstaand nummer of het wel of niet doorgaat.

Do 16 KNNV Natuuracademie. Lezing over het vliegend hert door John T Smit.. Aanvang: 20.00 u; plaats: het Koetshuis Belmonte Arboretum, Generaal Foulkesweg 94A Wageningen.

Veenendaal en Rhenen

Maart

Vrij 20 19:00 uur en Vrij 27 19:00 uur
Kwintelooijen Paddentrek (1,5 uur)
Cokkie Gadella, Lidia den Oudendam
Start: Parkeerplaats van Manege "Blauwendraad"
Blauwendraad 3, 3911 SB Rhenen bij rotonde Cuneraweg/Rondweg Oost, Rhenen – Kwintelooijen
- Altijd informeren of de excursie doorgaat op internet site van IVN Veenendaal-Rhenen of bij Cokkie Gadella (0318-550806)
- Laarzen en zaklamp aanbevolen

Za 21 9:30 uur Schone Stappenwandeling in Oost (1,5 uur)
Saskia Koolen, Ton Ezendam
Start: Ontmoetingshuis, Spiesheem, Veenendaal-Oost
Opgeven bij Saskia Koolen: hmkoolen@gmail.com

April

Zat 4 10:00 uur Fietstocht Binnenveld (Weidevogels) (2 uur)
Gert ten Haaft, Werkgroep weidevogels
Start: Hoek Wageningse laan-Generatorstraat, Veenendaal
Neem verrekijker mee.

Vervolg op pagina 19

Buitenzorg

Samenwerkingsproject met Buitenzorg

Het is vast bekend dat het beheer van het dierenkampje in het Dragonderpark sinds enige tijd overgegaan is naar stichting Buitenzorg. Het dierenkampje heeft als functie een fijne plek voor dagbesteding te zijn voor mensen met een verstandelijke beperking. Het hele dierenkampje was ernstig aan vervanging toe. Dit heeft even geduurd maar nu staat er dan ook wat. Nieuwe stallen, een theehuis, een volledig heringerichte tuin en nieuwe speeltoestellen voor de kinderen.

Tijdens een ontmoeting met Martine Brugman, vrijwilligerscoördinator van Buitenzorg, uitte zij haar wens om een wilgentenen tipi in het speeltuintje te realiseren. En of IVN Veenendaal-Rhenen hierin wellicht iets zou kunnen betekenen.

Aangezien ondergetekende samen met Ton Ezendam al eerder een wilgentenen tipi gebouwd heeft was de afspraak gauw gemaakt.

Begin januari zijn er eerst wilgentenen opgehaald bij de ploeg van knotters die in het veld van een boerderij in het Binnenveld bezig zijn met het knotten van de wilgen. Een kar vol 'oogst' wordt in het speeltuintje uitgeladen en de dikste staken worden gebruikt als staanders voor de tipi. Met een grondboor worden gaten geboord, zo'n 60 cm diep. Zo kunnen de tenen wortelen en uitlopen en blijven de staanders jaren goed.

Voor we gaan vlechten moeten eerst alle twijgjes van de takken gehaald worden. Veel werk waarbij Martine en ik gelukkig regelmatig hulp krijgen van jonge bezoektjes die graag helpen met takken op een berg gooien.

En dan kan het vlechten beginnen. Eerst de dikkere takken en langzaam naar boven werkend steeds dunnere takken gebruikend. Daarbij goed kijken dat je afwisselend vlecht en verband brengt in het geheel.

Op dit moment nadert de tipi zijn voltooiing. Een mooi voorbeeld van samenwerking tussen Buitenzorg en IVN die smaakt naar meer.

Dorthy Reijn

Graadje lager

Verwarming een graadje lager, goed voor het klimaat!

Elk jaar (de 14e editie op 7 maart jl.) is het Warmetruien-dag! Een echte nationale actiedag, waar wij ons als IVN-er, lijkt me, wel in kunnen vinden.

Warmetruien-dag is de grootste klimaatactie van Nederland. Het idee is simpel: zet de verwarming lager, trek een lekkere warme trui aan en bespaar 6% energie en 6% CO₂ per graad. Als heel Nederland op 1 dag 1 graad lager stookt, besparen we 6,3 miljoen kilo CO₂. Doen we dat een heel stookseizoen lang, dan besparen we maar liefst 1 megaton CO₂.

Waarom doen we in de winter niet elke dag aan Warmetruien-dag? Het schijnt ook nog gezond te doen en het laat ons eigen 'kacheltje' (stofwisseling) wat harder branden.

Ida Marsman

Hado GroenTechniek
Bos Tuin en Parkmachines
Munnikenweg 155 Veenendaal / Renswoude
www.hadogroentechniek.nl
0318 – 517879 of 511006
Merkdealer van

Vervolg activiteiten

Zat 18 10:00 uur Fietstocht Binneneveld (Weidevogels) (2 uur)
Roelof de Jong, Werkgroep weidevogels
Start: parkeerplaats Coöp, Schoneveld 35
Achterberg
Opgeven bij: rtdejong@planet.nl
Neem verrekijker mee.

Ideeënbundels

Ideeënbundels voor natuurgidsen, (groot) ouders, leerkrachten en natuurliefhebbers

Ton Lommers, IVN'er, onderwijzer en trainer van natuuractiviteiten, stelde acht ideeënbundels samen over natuuronderwerpen. Het doel van de bundels is het overdragen van natuurkennis. Dat kan door er over te vertellen, maar volgens Lommers werkt het vaak beter en motiverender om mensen uit te dagen zelf iets uit te zoeken of te proberen. Lommers heeft veel ervaring in het geven van excursies en trainingen. Gaandeweg ontdekte hij dat lang achtereen naar een gids luisteren niet het gewenste effect oplevert. Lommers: "Wel door uitgedaagd te worden om zelf zaken te ontdekken en die vervolgens terug te melden aan de excursieleider en aan andere aanwezigen. Uitdagen, activeren en iets onverwachts meemaken. Kortom: avontuurlijk op pad gaan."

De ideeënbundels bevatten honderden mogelijkheden om mensen tijdens een buitentocht te activeren en te verrassen. Elke bundel heeft een eigen thema. Een lang niet volledige opsomming: strand, bos, stad, waterkant, wilde planten, bomen, struiken, knotwilgen, insecten, straatplanten en natuurpaden. De bundels zijn rijkelijk voorzien van illustraties, foto's en verklarende teksten.

Onlangs is de achtste bundel verschenen
BEZIG MET BEESTJES

"Opmerkelijke waarnemingen aan diertjes onderweg"

Verwonder je over bouw, gedrag en eigenaardigheden van allerlei diertjes die je tijdens wandelingen kunt tegenkomen: spinnen, slakken, mieren, vlin-
ders en nog véél meer.

Ze kosten 13,50 euro per stuk. Vanaf 5 bundels tegelijk is de prijs € 12,- per stuk. Alleen de special "Leve de Knotwilg!" kost € 8,-. Een complete set van 8 bundels kost € 90,-. Plus verzendkosten. Nadere informatie en bestelling bij tonlommers@casema.nl

De bundels zijn ter inzage of te leen bij de media-theek.

Lid Worden van IVN

U kunt het werk van de IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen steunen door IVN-lid te worden. Als lid bent U van harte welkom bij onze activiteiten.

Als lid, ontvangt U, naast ons Groene Blad dat minimaal 4 keer per jaar verschijnt, ook het kwartaalblad "Mens en Natuur" van de landelijke IVN vereniging.

Aanmelding:

<https://www.ivn.nl/word-lid>

Opzegging en/of verhuizingen: z.s.m. opgeven via:
ledenadministratie@ivnveenendaal-rhenen.nl

Bijdrage GB

Hebt u iets moois of unieks beleefd in de natuur, vertel datdoor een stukje te schrijven voor het Groene Blad. Iedere bijdrage is welkom. Deel deze ervaring met de lezers van dit blad. Net zoals die prachtige foto die u hebt gemaakt. Laat iedereen meegnieten van al het mooie van de natuur. Hebt u weet van activiteiten die voor de lezers van het Groene Blad interessant of zinvol zijn, maak het (liefst ruim van tevoren) kenbaar bij de redactie.

Nico Bosman

GROENE BLAD Geheel in kleur?

U kunt van het Groene Blad geheel in kleur genieten.

Download daarvoor het blad van de site.

Die kunt u vinden op:

<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/archief-van-hetgroene-blad>

Daar vindt u vorige nummers van het Groene Blad.

DAILYWORKWEAR.NL

- ✓ **BEDRIJFSKLEDING**
- ✓ **SPORTKLEDING**
- ✓ **PROMOTIEKLEDING**
- ✓ **WERKSCHOENEN**

Wageningselaan 46 | VEENENDAAL

INDIEN ONBESTELBAAR: KERKEWIJK 254, 3904 JL VEENENDAAL

Beleef de natuur

